

HELYI TANTERV

GYENGÉNLÁTÓ, ALIGLÁTÓ TANULÓK SZÁMÁRA

Etika 5-8. évfolyam

2020.

Az etika oktatásának céljai, feladatai

Az etika alapvető *feladata* az erkölcsi nevelés, ahogy az ép, úgy az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek közösséghez való viszonyának, értékrendjüknek, normarendszerüknek, gondolkodás- és viselkedésmódjuknak a fejlesztése, alakítása. A multidiszciplináris jellegű tantárgy legfontosabb pedagógiai jellemzője ezért az értékek közvetítése, valamint az, hogy társadalmunk közös alapvető normái egyre inkább a sajátos nevelési igényű tanulók értékrendszerébe is beépüljenek, belső igénnyé váljanak.

A tantárgy *középpontjában* a formálódó gyermeki személyiség áll – testi, szellemi és lelki értelemben. Ez határozza meg a tanulás-tanítás folyamatát, illetve a tartalmi szerkezetet. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, valamint hazánk Alaptörvénye rögzíti az ember elidegeníthetetlen jogát az élethez és a szabadsághoz, következésképpen az etika a személy egyediségét és méltóságát helyezi középpontba, annak képességeitől függetlenül. Erre az alapelvre kell épülnie minden társas kapcsolatnak és közösségi szerveződésnek. Az etika magába foglalja az ember minden fontos viszonyulását – önmagához, társaihoz és közösségeihez, környezetéhez és a világhoz –, mert ezek alapozzák meg azt az értékrendet, amelyre az ember döntései során támaszkodhat. Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek nevelésének kiemelt célja, hogy a foglalkozások azonos erővel hassanak a különböző értelmi képességekkel rendelkező, eltérő szociális körülmények között élő, kulturális és etnikai szempontból heterogén csoportot képező tanulók fejlődésére.

Az erkölcsi nevelés fő *célja* a tanulók erkölcsi érzékének kialakítása és fejlesztése, az európai civilizációban általánosan elfogadott erkölcsi értékek tanulmányozása és ezek alkalmazása a mindennapokban – azzal a szándékkal, hogy mindez segítségükre legyen a megfelelő életvezetés és értékrend kialakításában, az önálló véleményformálásban, erkölcsi problémáik tudatosításában és a felelős döntéshozatalban. Az etika tanulása során – az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára is – az elemi értékek fokozatosan értékrenddé, többé-kevésbé koherens, folyamatosan formálódó meggyőződéseké állnak össze, amelyek később meghatározó módon befolyásolják a felnőttkori életmódot, életfelfogást és életminőséget. A sajátos nevelési igényű tanulók egyedi képességstruktúrájának tükrében az erkölcsstani alapozás, az erkölcshez kapcsolódó kvalitások fejlesztése, valamint az elsajátított tudás szinten tartása a felnőtté válás folyamata során, életminőséget befolyásoló tartópilléré válik.

Az etika tantárgy azoknak az alapértékeknek a megerősítésére törekszik, amelyek összhangban állnak az egyetemes és európai emberi értékrenddel, amely az Alaptörvényből is kiolvasható.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelése során törekedni kell a normaértelmezés egyszerű voltára, az ehhez kapcsolódó követelmények konkrét megfogalmazására.

A *magatartást befolyásoló értékek/erények* egy része személyes jellegű, mivel az énnel és az identitással áll kapcsolatban. Ezeket az értékeket, illetve erényeket az etika órákon erősíteni kell.

Az *erkölcsi érzék*, a *lelkiismeret* fejlesztése lehetővé teszi, hogy tanulóink olyan értékeket erősítsenek meg magukban, amelyek egyszerre igazodnak az alapvető erkölcsi értékekhez, valamint saját és közösségeik érdekeihez.

Az erkölcsi nevelés célja a felelős gondolkodás, valamint a tudatos cselekvés kialakulásának elősegítése. Cél továbbá az empátia, a *szolidaritás* képességének erősítése is. Az erkölcsi nevelés fő feladata az *igazságosság* és a *méltányosság* elvének megértetése és elfogadtatása a gyerekekkel. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésénél különös tekintettel kell lenni az *érzelmi intelligencia* fejlesztésére is, amely a viselkedést lényegi módon befolyásolja.

Az etika tantárgy tanításának főbb pedagógiai alapelvei

Az etika tantárgy felépítése nem elsősorban ismeret-, hanem *érték- és fejlesztésközpontú*; ezért fontossága az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésénél kiemelkedő. A tananyag felépítése *spirális szerkezetű*. Az életkornak megfelelő résztémák és tevékenységek háttérben évről évre ugyanazok a nagy tematikai egységek térnek vissza – más-más konkrét előfordulási szinten, más-más hangsúlyokkal –, építve a korábbi tapasztalatokra, kiegészítve és szintetizálva őket. A kétéves szakaszokon belül azonban sem a nagy témakörök, sem pedig a résztémák tantervi egymásutánja nem jelent előírt sorrendet. Az, hogy melyik kérdéskör mikor kerüljön sorra, egyértelműen a tanulócsoporthoz jelen lévő enyhe értelmi fogyatékos gyermekek mentális érettségének ismeretében határozható meg.

A tananyag tartalmát az enyhe értelmi fogyatékos tanulók részére a hétköznapi életből merített és oda visszacsatolható tapasztalatokra és *személyes élményekre* kell felépíteni. Ezeket természetes módon egészíthetik ki az életkornak, valamint az adott tanuló mentális képességeinek megfelelő erkölcsi kérdéseket felvető történetek, mesék, mondák, irodalmi vagy publicisztikai szövegek, filmek vagy digitális formában elérhető egyéb tartalmak. Az etika a tanulókra nem közlések befogadóiként, hanem a tanulási folyamat aktív – kérdező, mérlegelő, próbálkozó, vitatkozó és útkereső – résztvevőiként tekint.

Mivel az erkölcsi nevelés már kisgyermekkorban, a családban elkezdődik, majd az óvodában és egyre táguló környezeti hatások között folytatódik – ideértve a kortársi csoportokat és a médiát is –, a gyerekek sem az első napon, sem pedig a későbbiekben nem „tisztalapként” lépnek be az iskola kapuján. Különösképpen igaz ez az enyhe értelmi fogyatékos tanulókra, hiszen a készségek és képességek eltérő viszonylatában más és más ösztönösen kialakult erkölcsi rendet hoznak magukkal. Ezzel összhangban, illetve ezt alakítva kell megpróbálni segítséget nyújtani az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknak ahhoz, hogy el tudjanak igazodni az egymásnak sokszor ellentmondó értéktartalmú információk, üzenetek között, illetve, hogy választást igénylő helyzetekben lelkiismeretük szavára hallgatva, morálisan helyes döntéseket tudjanak hozni az életük különböző színterein.

Mivel ez sohasem jön létre a gyerekek személyes megérintődése és elhatározása nélkül, a *pedagógus feladata* a példamutatás mellett a figyelem ráirányítása a különböző élethelyzetek morális vonatkozásaira, a kérdezés, a gondolkodás és az

állásfoglalás bátorítása, a szabad beszélgetések, valamint a nézőpontváltást gyakoroltató szerepjátékok és viták moderálása. Nem lehet azonban eléggé hangsúlyozni – különösen az általános iskolai korosztályhoz tartozó enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében –, hogy az eredmény a közvetítés módján múlik. Egy hiteles felnőtt, akinek értékekkel kapcsolatos nézetei összhangban vannak a tetteivel, *példája révén* hat az enyhe értelmi fogyatékos tanulók erkölcsi értékítéleteire.

Az erkölcsi tanulást számos pedagógiai *módszer* és tevékenység segítheti, amelyek legfontosabb közös jellemzője az *élményszerűség*, a fizikai, szellemi és lelki értelemben vett cselekvő tanulói részvétel. Az etikaórák kitüntetett munkaformája lehet sok egyéb mellett: a szabad beszélgetés, az önkifejező alkotás, a vita, a szerepjáték, a megfigyelés, a kérdezés, a rendszerezés és az elemzés, valamint az iskolai és a helyi közösség életébe, esetleges problémáinak megoldásába, a különböző szintű kulturális és közösségi értékteremtésbe való tevékeny bekapcsolódás. Az erkölcsi nevelés komoly lehetőségeit kínálják ugyanakkor az olyan tanórán kívüli formák is, mint például az iskolai hagyományok ápolása, a társak segítése, vagy a közösség számára végzett bármilyen hasznos tevékenység.

Mindezzel összhangban az *értékelés* módja is eltér a hagyományos tantárgyi értékeléstől. Az osztályozás nélküli értékelés fontos területe lehet a kívánatos magatartási értékek rendszeres megerősítése – szóban vagy bármilyen egyéb formában – egyrészt a pedagógus, másrészt a társak és a közösség részéről.

Az etika tantárgy tanításának speciális szempontjai gyengénlátó és aliglátó gyerekek esetében

Gyengénlátó és aliglátó tanulók esetében az erkölcsi nevelés különösen alkalmas területe lehet a látássérülés okozta másodlagos pszichés sérülések prevenciójának, hatásuk csökkentésének. Speciális célja mások és saját maguk személyének, másságának, fogyatékoságának elfogadása, a bennük rejlő lehetőségek kibontakoztatásának igénye.

- A gyengénlátó, aliglátó tanulók ismerjék meg látássérülésük kórokat, az ebből eredő következményeket, fizikai terhelhetőségüket (pl. nehéz súlyok emelésének kerülése). Ismerjék meg a szembetegségek miatt javasolt és ellenjavallt mozgásformákat, sportokat, fogadják el és tartják meg a látásuk védelmében hozott korlátozásokat. Fontos feladat a gyengénlátásból, aliglátásból fakadó fokozott balesetveszély ismerete és megelőzése.
- A tanulók sajátítsák el a higiénés szabályokat, a szem óvásának, tisztán tartásának módját, tartják be a látáskímélő előírásokat.
- Ismerjék a látásjavító eszközök szükségességét, használják azokat a szemészorvos és az eszközellátó szakember utasítása szerint. Legyenek tisztában azok értékével, képességeikhez mérten maximálisan vigyázzanak rájuk.
- Legyenek tisztában a folyamatos szemészorvosi ellenőrzés szükségességével, az utasítások betartásának fontosságával.
- Ismerjék az egészséget károsító tényezőket, a helyes táplálkozás előnyeit. Értsék meg a veszélyeket, és kerüljék – majd a felnőtt élet során is – a káros

függőségeket (pl. alkohol, kábítószer, dohányzás). Váljon érthetővé és élményszerűvé számukra az „egészséges – egészségtelen” tevékenységek megkülönböztetése. Értsék meg, hogy az egészség és a kiegyensúlyozott életvitel fontos eszköze a sikeres és boldog életnek. Ebben nélkülözhetetlen az osztályfőnökökkel, a diákokthonnal és a délutános nevelőtanárokkal történő együttműködés.

- A gyengénlátó, aliglátó tanulókat nevelő pedagógusok segítsék növendékeiket látássérülésük feldolgozásában, életvezetési problémáik megoldásában – ezzel támogatva harmonikus, értékes emberi kapcsolatok kiépítésére képes, emberi méltóságukat megőrző személyiségük kialakulását. Támogatást igényel a látássérülés tényének feldolgozása, az ebből adódó személyiségproblémák felismerése, kompenzációs készségek tudatos fejlesztése.
- A családi életre való felkészítésben figyelmet kell fordítani a következő témákra: pozitív családminták, a családalapítás feltételei, a látássérülés szerepe a közös élet alakításában, felelősségteljes gyermekvállalásra, gyermeknevelésre készülés a látássérülés, esetleg öröklődő betegségek figyelembevételével. A családi életre nevelés fontos területe a konfliktuskezelés megtanítása és játékos begyakorlása is. A családi életre nevelésben az élményszerűség erősebb hatása miatt különösen ajánlott filmek, filmrészletek feldolgozása, megbeszélése.
- A tanulók önismeretének fejlesztése irányuljon az önbizalom növelésére (Pl.: a tanulók megismertetése a társadalmi megbecsülést, hírnevet szerzett látássérült emberek életútjával, sikereikkel, a sikerekhez vezető erőfeszítésekkel elősegíti társadalmi beilleszkedésüket, pozitív életszemléletüket.). Jelentős annak tudatosítása, hogy mindannyian felelősek saját biztonságuk, sorsuk és életpályájuk alakulásában.
- A pedagógus a tanulóiban ébresszen igényt arra, hogy viselkedésükkel járuljanak hozzá a látássérült emberek pozitív társadalmi megítélésének erősítéséhez.
- A látássérült gyermekeket, fiatalokat hozzá kell segíteni a kulturált magatartás elsajátításához, látássérült és látó közösségekben jó emberi kapcsolatok kialakításához. Értelmi képességeik mellett érzelmi intelligenciájuk fejlesztése is szükséges személyes és szakmai sikereik érdekében.
- A tanulók legyenek tisztában azzal, hogy tudatlanságból, esetleg rosszindulatból szembe kerülhetnek negatív véleményekkel, bántó megnyilvánulásokkal. Legyen stratégiájuk ezek kezelésére.
- A gyengénlátó, aliglátó tanulók sajátítsák el a nemzeti, kulturális örökségünk megismerésének sajátos, a látássérült embereket segítő módjait is, pl. tapintható tárlatok, akadálymentes weblapok látogatása.
- Az etikai nevelés járuljon hozzá a tanulók önállóságra törekvésének erősítéséhez, a munka világában való érvényesülés igényének kialakításához. Az önálló életvitelhez szükséges ismeretek, szokások folyamatosan alakíthatók ki. Fontos feladat a látássérült emberek életvezetéséhez szükséges rend szeretetének és megtartásának kialakítása. A tanulók ismerjék meg (szemészeti, fizikai állapotukat és társult fogyatékoságaikat figyelembe véve) az általuk eredményesen, sikeresen végezhető munkaterületeket, foglalkozásokat. Ismerjék fel, miért szükséges a jövő tervezése, az életút tudatos építése, annak belátása, hogy ebben

meghatározó szerepet játszanak az egyéni döntések, helyzetmegoldási, megküzdési stratégiák.

- Az iskola a változó társadalmi feltételekhez történő alkalmazkodás

Évfolyam	5.	6.	7.	8.
----------	----	----	----	----

érdekében adjon lehetőséget a tanulóknak az önkorrekciónak, az együttműködés képességének fejlesztésére, a rugalmas gondolkodás elsajátítására.

- A tanulók az önálló ismeretszerzés érdekében szerezzenek jártasságot az internet-használatban szükség szerint nagyító vagy képernyőolvasó programmal. Ismerjék az információ özönben és a közösségi portálokban rejlő veszélyeket is.
- Az etika oktatásában is érvényesüljön a tanulók látásteljesítményéhez igazodó szemléltetés, a látássérülés tényét figyelembe vevő munkakörülmények kialakítása, a megfelelő eszközzel való biztosítása (teremvilágítás, egyéni megvilágítás, speciális tanulóasztal, tankönyvkiválasztás, speciális füzet, megfelelő íróeszköz). Állandó feladat a látóképesség kihasználására nevelés, valamint speciális módszertani eljárások alkalmazása, súlyos aliglátás esetén a Braille-írás-olvasáshoz szükséges segédeszközök (Braille-írógép, esetleg Braille-sorral és képernyőolvasóval felszerelt számítógép, valamint pontírást tartalmazó tananyag, feladatlapok), továbbá hanganyagok stb. biztosítása.

Heti óraszám	1	1	1	1
Éves óraszám	36	36	36	36
Témakörök megnevezése, óraszám				
Test és lélek	7	7		
Kapcsolat, barátság, szeretet, család	7	7		
Kortársi csoportok	5	5		
Társadalmi együttélés	6	6		
A technikai fejlődés hatásai	6	6		
A mindenséget kutató ember	5	5		
Ki vagyok én, és mi vezérli a tetteimet?			6	6
Párkapcsolat és szerelem			6	7
Egyén és közösség			6	6
Helyem a világban			6	6
Mi dolgunk a világban? Jövőkép, életvezetés			7	6
Hit, világkép, világnézet			5	5

Fő témakörök az 5-8. évfolyamon

5-6. évfolyam

A közös európai és a magyar múlt örökségének megbecsülése az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésénél is számottevő, hiszen a személyes identitás megalapozásának és fejlesztésének egyik jelentőségteljes pontja. Ebben az életszakaszban alakul ki, illetve erősödik meg a távlatosabb *időszemlélet* az enyhe értelmi fogyatékos tanulók körében.

11-12 éves korban már megélt tapasztalatai vannak a gyerekeknek a jogok és kötelezettségek közötti kapcsolatáról, mint ahogy arról is, hogy a társas együttéléshez szükségképpen hozzátartoznak az érdekellentétek és a konfliktusok.

Az épség és fogyatékoság, valamint az egészség és a betegség témakörében nagy szükség van gyógypedagógiai tanár kompetenciájára a gyakorlatban. A határ nagyon szűk; az enyhe értelmi fogyatékos tanuló erkölcsi fejlődéséhez döntő módon járul hozzá, hogy legyen alapvető ismerete a fogyatékoságról, mint

állapotról. Ismernie kell a különböző fogyatékoságtípusokból adódó életvezetési eltéréseket, az ebből fakadó nehézségeket, hogy empátiaérzéke fejlődjön. Ettől függetlenül nem szabad, hogy az enyhe értelmi fogyatékos tanuló státuszát magára vonatkoztassa a téma tárgyalásánál, hiszen ez az alakuló személyiségére negatív irányban hathat.

Ezeket az éveket a nagy barátkozások jellemzik, ami felértékeli a gyerekek számára az *önismerettel és a társas kapcsolatokkal* összefüggő témákat. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók körében alapvető cél az *anyagi javakhoz és a pénzhez való viszony* elmélyült feldolgozása annak érdekében, hogy a tanulók értékrendje a későbbi – lehetőségekhez képest önálló – életvezetésüket is pozitív irányban befolyásolja.

Az erkölcsi témák ezekben az években jó nyersanyagot kínálnak az érdek- és értékkonfliktusok felismeréséhez és feldolgozásához is. A foglalkozásokon érdemes kiemelt szerephez juttatni az elkövetett hibák vagy rossz döntések miatt bekövetkező *károk enyhítéséről, a jóvátételről és a jó visszaállításának lehetőségeiről* való gondolkodást, valamint az ehhez kapcsolódó kommunikációs és közösségi technikák életkornak és képességeknek megfelelő szinten való elsajátítását.

A konfliktusok elemzése során fel kell mutatni, illetve meg kell erősíteni a problémák *erőszakmentes, konstruktív és morálisan elfogadható* kezelésének a mintáit. Különös tekintettel kell lenni az enyhe értelmi fogyatékos tanulók személyiségéből és az adott tanuló képességeiből fakadó eltérésekre és biztosítani kell a több szinten történő *differenciálást*. Szinte valamennyi témakör alkalmas a tanulók szociális érzékenységének fejlesztésére, amihez ebben az életkorban különösen jó eszközt kínálnak a *szerepjátékok*. A szabad beszélgetés mellett talán ez a forma tudja leginkább elősegíteni a tanulókat foglalkoztató kérdések felszínre hozatalát, a kételyek megfogalmazását és a közös válaszkeresést.

5. évfolyam

Óraszám: heti 1 óra, évi 36 óra

Tematikai egység címe	Óraszámok
Test és lélek	7 óra
Kapcsolat, barátság, szeretet, család	7 óra
Kortársi kapcsolatok	5 óra
Társadalmi együttélés	6 óra
A technikai fejlődés hatásai	6 óra

A mindenséget kutató ember	5 óra
Összesen	36 óra

Témakör	1. Test és lélek	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók testi és lelki egészséggel kapcsolatos ismereteinek gyarapítása és az önmagukért való felelősség érzésének erősítése. Látássérülés elfogadása, más fogyatékoságok megismerése. A beteg és a fogyatékos emberek iránti empátia fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Fejlődés és szükségletek</i> Testi és lelki tulajdonságaim változása az évek során. Az ember legfontosabb fizikai és lelki szükségletei. Miben tér el egymástól a gyerek, a felnőtt és az idős ember?</p> <p><i>Önismeret</i> Ki vagyok én? Milyenek látom magamat és milyenek látnak mások? Külső és belső tulajdonságok. Vannak jó és rossz tulajdonságok? Mi alapján csoportosíthatjuk őket? Miben szeretnék változni? Képesség, érdeklődési kör.</p> <p><i>Egészség és betegség</i> Az egészséges ember tulajdonságai. Hogyan vigyázhat egy gyermek az egészségére? Egészséget veszélyeztető okok. Hogyan és miért betegedhet meg valaki? Milyen az, amikor én beteg vagyok? Az időjárásnak megfelelő öltözködés. Elemi higiéniai követelmények ismerete, egészséges életrend. Van olyan szokásom, amelyen jó lenne változtatnom az egészségem érdekében?</p> <p><i>Fogyatékoság</i> Milyen képessége hiányozhat annak, aki valamilyen téren sérült, fogyatékos? Milyen fogyatékoságokat ismerek? Mi a különbség a fogyatékoság és a betegség között? A fogyatékosok jogairól egyszerűen. Saját szembetegség életkornak megfelelő ismerete. A látássérülés hatása a mindennapi tevékenységekre, tanulásra, munkára, szabadidős tevékenységekre, közlekedésre, társas kapcsolatokra. A szem és az optikai eszközök higiénája, speciális látásjavító eszközök használata.</p> <p><i>Ép testben ép lélek</i> A jó és a rossz lelkiállapot jellemzői.</p> <p>Egy belső hang: a <i>lelkiismeret</i> Honnan tudjuk, mi jó és mi rossz? Mi a lelkiismeret, és miből érezzük a jelenlétét? Hogyan hat a tetteinkre? Személyes élmények felidézése.</p>		
Fogalmak	Testi tulajdonság, lelki tulajdonság, egészség, betegség, fogyatékoság, lelkiismeret, szándék, döntés.	

Témakör	2. Kapcsolat, barátság, szeretet, család	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A saját kapcsolati háló szerkezetének tudatosítása. Annak megéreztetése, hogy az őszinte családi és baráti kapcsolatok fontos szerepet játszanak az ember életében. Olyan kommunikációs technikák megismertetése, amelyek segíthetnek a családi kapcsolatok és barátságok ápolásában és az esetleges konfliktusok feloldásában.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Kapcsolataim</i> Kikkel tartok szorosabb vagy lazább kapcsolatot? Mit jelent nekem a családom az életem jelenlegi szakaszában? Változott-e valami a kapcsolatunkban a korábbiakhoz képest? Alkalmazkodás és munkamegosztás a családban. Ünnepek a családban és más közösségeinkben. Kapcsolatok felnőttekkel és gyerekekkel: van-e különbség? Mi tesz vonzóvá és mi tesz ellenszenvessé valakit? Milyen módon lehet elnyerni valakinek a rokonszenvét? Milyen eszközöket nem szabad vagy nem érdemes használni ennek során? Miért? Az őszinteség, bizalom, tisztelet szerepe a kapcsolatokban.</p> <p><i>Baráti kapcsolatok</i> Lehetnek-e a barátoknak titkaik egymás előtt? Mit jelent az, hogy őszinték vagyunk valakihez? Megengedhető-e a hazugság a barátok között? Mit jelent a barátságban a másik tisztelete? Mit tesz, és mit nem tesz egy igazi barát? Mi mindent tennék meg a barátomért? Mit tegyek, ha a barátom olyasmit csinál, amivel én nem értek egyet? Hogyan tudják segíteni egymást a barátok? Mi az, amivel fájdalmat tudnak okozni egymásnak? Hogyan lehet bocsánatot kérni és megbocsátani?</p> <p><i>A kapcsolat ápolása</i> Milyen formái vannak a szeretet kimutatásának és a figyelmességnek? Milyen szerepe van a kapcsolat ápolásában a személyes találkozásoknak, a telefonnak, az internetnek és a közös programoknak? Vannak-e a párbeszédnek szabályai? Mi segítheti és mi gátolhatja a párbeszédet? Honnan tudom, hogy pontosan megértettem, amit a másik mondani akar? Mi mindent kell figyelembe vennem ahhoz, hogy a másik pontosan megértse, amit közölni akarok vele? Milyen problémák és milyen konfliktusok zavarhatják meg a barátságot? Hogyan lehet feloldani ezeket?</p>		
Fogalmak	Barát, ismerős, rokonszenv, ellenszenv, barátság, őszinteség, hazugság, szeretet, tisztelet, közömbösség, harag, fájdalom, megértés, sértés, megbocsátás, konfliktus.	

Témakör	3. Kortársi csoportok	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A közösséghez való tartozás fontosságának megéreztetése. A csoporttagok közötti összetartozás érzésének jelentőségére való figyelemfelhívás. Egy-egy személy csoporton belüli helyzetének felismertetése. A csoporton belüli konfliktuskezelés és kárenyhítés néhány technikájának gyakorlati megismertetése. Alapvető tisztelet kialakítása más – tőlünk teljesen független – csoportokkal szemben.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Közösségeim</i> A csoport fogalma, csoporthoz való tartozás. Milyen csoportokhoz tartozom? Hol érzem a legjobban magam és miért?</p> <p><i>A mi csoportunk</i> Mi minden kapcsolja össze az osztály tagjait? Mi a közös bennünk, és miben különbözünk egymástól? Milyen közös tevékenységeink, jeleink, szokásaink, ünnepeink és szabályaink vannak? Milyen közös szabályaink vannak az órán, a szünetben és egyéb helyzetekben? Ki találta ki ezeket a szabályokat? Melyik szabálynak mi a célja? Min lehetne változtatni? Helyem az osztályban</p> <p><i>Mások csoportjai</i> Milyen más csoportok vannak körülöttem, amelyekbe nem tartozom bele? Mit tudok róluk? Valóban különböznek-e a mi csoportunk tagjaitól? Ha igen, miben?</p> <p><i>Konfliktusok a csoportban</i> Milyen problémák és milyen konfliktusok fordulhatnak elő az osztályon belül? Hogyan lehet ezeket megoldani, és mi történik, ha nem sikerül? Honnan tudom, hogy haragszik rám valaki? Én hogyan fejezem ki a haragomat? Milyen kifejezési mód fogadható el és mi nem? Mi történik, ha valaki véletlenül vagy szándékosan kárt okoz a csoport többi tagjának? Mit fejez ki a büntetés, milyen elfogadható és el nem fogadható módjai vannak a büntetésnek? Hogy lehet jóvá tenni a rossz cselekedetet, vétséget?</p>		
Fogalmak	Csoport, közösség, összetartás, beilleszkedés, idegen, kirekesztés, általánosítás, előítélet, hiba, vétség, bűn, megbocsátás, jóvátétel, felelősség.	

Témakör	4. Társadalmi együttélés	Javasolt óraszám: 6 óra
----------------	---------------------------------	------------------------------------

<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az etnikai és vallási sokszínűség tudatosítása és elfogadtatása, értékékként való kezelése.</p> <p>A kisebbségi tanulók esetében ezek identitáselemként való megerősítése.</p> <p>A szociális érzékenység fejlesztése és a személyes felelősség érzésének felkeltése.</p> <p>Figyelemfelhívás az internet használatához és a virtuális közösségekhez kapcsolódó tettekre és következményekre. A világháló közösségi portáljainak használatához kapcsolódó lehetőségek mellett szükséges tudatosítani az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára az azokban rejlő veszélyforrásokat. Az alkalmazásokhoz kapcsolódó kulturált és felelős magatartás elemi követelményeinek megismertetése.</p>
---	--

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

Etnikai közösségek

Milyen népcsoportok élnek hazánkban, illetve a környékünkön? Milyen sajátos jelképeik, szokásaik, hagyományaik és ünnepeik vannak? Jó-e, ha egy országban többféle nép és többféle kultúra él egymás mellett? Milyen értékek és milyen nehézségek forrása lehet ez a helyzet?

Kik vannak többségben az országban, és kik alkotják a kisebbséget? Én hová tartozom?

Nemzeti és nemzetiségi jelképek, szokások és hagyományok, ünnepek.

Társadalmi egyenlőtlenségek

Gazdagok és szegények világa. Miért alakul ki vagyoni különbség az emberek között? Kire mondhatjuk, hogy gazdag, illetve szegény? Minek alapján? Kell-e a gazdagoknak segíteniük a szegényeket? Mikor jogos valakit kedvezményben részesíteni?

Virtuális közösségek

A virtuális közösségek szerepe mindennapi életünkben.

Mi az, amit lehet, és mi az, amit nem lehet, vagy éppen veszélyes közreadni magunkról és másokról egy internetes közösségi oldalon?

<p>Fogalmak</p>	<p>Népcsoport, vallási közösség, többség, kisebbség, szokás, hagyomány, ünnep, társadalom, vagyon, egyenlőség, egyenlőtlenség, igazságosság, igazságtalanság, tisztességes és tisztességtelen előnyserzés, gazdagság, szegénység, virtuális közösség.</p>
------------------------	---

<p>Témakör</p>	<p>5. A technikai fejlődés hatásai</p>	<p>Javasolt óraszám: 6 óra</p>
-----------------------	---	---

<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Annak tudatosítása, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és mi magunk is szerepet játszhatunk a természet károsításában vagy védelmében. A modern technika mindennapi életet érintő pozitív és negatív hatásainak felismertetése. A média viselkedést befolyásoló hatásainak tudatosítása.</p>
<p>Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</p>	
<p><i>Az ember és a természet</i> Védhetjük és károsíthatjuk a környezetünket. Mivel védhetjük? Hogyan takarékoskodhatunk az energiával? Hogyan függ ez össze a természet védelmével?</p> <p><i>Az ember és a technika</i> „Hogyan befolyásolja a technika fejlődése az ember életét?” Melyek a mai világ legfontosabb technikai eszközei? Mik az előnyeik, mik a hátrányaik, és mik a veszélyeik? Lehet-e függővé válni egy technikai eszköztől?</p> <p><i>A mozgóképek hatása</i> Miért van annyi reklám a tévében és az interneten? Milyen eszközökkel próbálnak meg befolyásolni minket a reklámok?</p>	
<p>Fogalmak</p>	<p>Természetvédelem, technikai eszköz, függőség, média, reklám.</p>

<p>Témakör</p>	<p>6. A mindenséget kutató ember</p>	<p>Javasolt óraszám: 5 óra</p>
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A világ megismerésének, megközelítésének módjai. A vallások sokszínűségével és közös jellemzőivel kapcsolatos, különféle forrásokból származó ismeretek bővülésének elősegítése.</p>	
<p>Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</p>		
<p><i>A vallás mint lelki jelenség</i> Miért gondolja az emberek jelentős része, hogy létezik egy embernél hatalmasabb erő is a világban? Milyen elképzelések alakultak ki különböző kultúrákban erről az erőről? Milyen helyeket, könyveket és tárgyakat tartanak szentnek az emberek?</p> <p><i>A tudomány</i> A tudósokról és a tudomány világáról. Mit csinálnak a tudósok? Milyen kérdésekre keresik a válaszokat és milyen módon?</p> <p><i>A művészet</i> A művészetekről, a művészekről és a különböző művészeti ágakról. Mit csinálnak a művészek? Miért fontos számunkra az, amit tesznek? Hozzánk melyik művészeti terület áll a legközelebb és miért?</p>		
<p>Fogalmak</p>	<p>Természeti erő, természetfeletti erő, vallás, tudomány, tudományos megismerés, művészet, művészi alkotás, világkép.</p>	

Tanulási eredmények az ötödik évfolyam végén

A tanuló sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint:

- Tisztában van az egészség megőrzésének jelentőségével, és tudja, hogy maga is felelős ezért.
- Tisztában van látássérülésével és ennek hatásaival a mindennapi életre. Ismeri és használja a látást segítő eszközöket. Ismeri az egészséges életmód életkornak megfelelő szabályait, a látószerv sérüléséből fakadó tudnivalókat, a fennálló balesetveszélyeket. Reális, a látássérülést is elfogadó pozitív énkép kialakítására törekszik.
- Képességeinek tükrében gondolkodik saját személyiségjegyein, törekszik vélekedéseinek és tetteinek utólagos értékelésére.
- Gondolkodik rajta, hogy mit tekint értéknek; tudja, hogy ez befolyásolja a döntéseit, és hogy időnként választania kell még a számára fontos értékek között is.
- Képes különféle szintű kapcsolatok kialakítására és ápolására. Rendelkezik a konfliktusok kezelésének és az elkövetett hibák kijavításának néhány, a gyakorlatban jól használható technikájával.
- Fontos számára a közösséghez való tartozás érzése; képes elfogadni a közösségi normákat. Fejlődik alkalmazkodóképessége a szűkebb és tágabb környezetben. Képes a közösségért tevékenykedni.
- Érdeklődéssel ismerkedik a különböző szokásokkal és kulturális, illetve vallási hagyományokkal. Tudatában van annak, hogy az emberek sokfélék, és elfogadja a testi és lelki vonásokban megnyilvánuló sokszínűséget, valamint a kulturális különbségeket.
- Érzékeli, hogy a társadalom tagjai különféle körülmények között élnek, képes együttérzést mutatni az elesettek iránt, és lehetőségéhez mértén szerepet vállal a rászorulóknak segítségében. Megbecsüli a neki nyújtott segítséget.
- Tisztában van azzal, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és törekszik rá, hogy életvitelével minél kevésbé károsítsa a természetet.
- Ismeri a modern technika legfontosabb előnyeit és hátrányait.
- Tisztában van vele, hogy a reklámok a nézők befolyásolására törekcszenek.

Értékelés:

Osztályzattal nem értékelünk, a tanulók félévben és év végén is részletes szöveges értékelést kapnak.

6. évfolyam

Óraszám: heti 1 óra, évi 36 óra

Tematikai egység címe	Óraszámok
Test és lélek	7 óra
Kapcsolat, barátság, szeretet, család	7 óra
Kortársi kapcsolatok	5 óra
Társadalmi együttélés	6 óra
A technikai fejlődés hatásai	6 óra
A mindenséget kutató ember	5 óra
Összesen	36 óra

Témakör	1. Test és lélek	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók testi és lelki egészséggel kapcsolatos ismereteinek gyarapítása és az önmagukért való felelősség érzésének erősítése. Saját fogyatékoság – látássérülés – ismerete és elfogadása. Önértékelés fejlesztése. A beteg és a fogyatékos emberek iránti empátia fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<i>Fejlődés és szükségletek</i> A serdülőkor szépségei és gondjai; jellegzetes kamaszkori problémák – miért nehéz? /nemi érettség kialakulása, testi változások, önállósodás, szélsőséges érzelmi hullámzások, bizonytalanság, érzékenység, önértékelési zavarok, konfliktusok, generációs nézetkülönbségek/ A férfi és a női testi és lelki jellegek.		
<i>Önismeret, önértékelés, önnevelés</i> Az önismeret fontossága; Testkép – szépségideál és önmagunk elfogadása, a külső megjelenés fontossága, hatásai a kapcsolatokban. Mi az én-kép? Mindenki „egyetlen”, egyedi érték; Önértékelés és önkritika. Az önértékelést befolyásoló tényezők /Mire vagyok képes? Mennyire vagyok fontos? Kihez tartozom?/		
<i>Egészség és betegség</i> Hogyan kerülhet veszélybe és hogy védhető meg az egészség? Én egészségesen élek? A serdülőkori sajátosságok és a fokozott higiéniai szükséglet, ennek kihatása a		

kapcsolatokra, önértékelésre, közérzetre.

Hogyan és miért betegedhet meg valaki? Mért tartozom felelősséggel saját testi épségemért. Miért káros a dohányzás? Akkor miért dohányoznak sokan?

Mindennapi és ünnepi étkezés és italfogyasztás. Az alkohol, a kábító és élénkítő szerek, energitalok és hatásaik, az egészségkárosodás, a kontrollvesztés és hozzá szokás veszélyei. A szenvedélybetegségek közös vonásai. Kínáláskor az elhárítás lehetőségei, ennek gyakorlása szerepjátékokkal.

Fogyatékoság

Miben és hogyan akadályozza a fogyatékkal élő embereket állapotuk a hétköznapi tevékenységekben? Hogyan lehet csökkenteni ezeket az akadályokat? Ismerkedésfogyatékos személyek jogairól szóló egyezményekkel, az esélyegyenlőség fogalmával.

Sikeres fogyatékkal élő emberek példája – olvasmányok, filmek. Tudunk-e olyan sérült emberekről, akik kiemelkedő képességekkel rendelkeznek a tudomány, a sport és a művészet területén?

A szem védelmével, vizsgálatokkal és beavatkozásokkal kapcsolatos ismeretek bővítése. A fizikai és szellemi teherbírás, a szem terhelhetősége, a látássérülések különbözősége.

Ép testben ép lélek

A jó és a rossz lelkiállapot jellemzői. Milyen jelei vannak, ha a lélek sérült vagy beteg? Kihez lehet fordulni? Mi a lelki egészség? Hogyan tudunk rá vigyázni?

Döntés, jellem, értékrend, lelkiismeret

Mi minden hat a döntéseinkre? Boldogok akarunk lenni – de mitől várjuk a boldogságot? Önszeretet, önzés. Mi az a lelkiismeret? Lelkiismeretünk és tetteink egymásra hatása.

Fogalmak	Testi tulajdonság, lelki tulajdonság, egészség, betegség, fogyatékoság, lelkiismeret, szándék, döntés.
-----------------	--

Témakör	2. Kapcsolat, barátság, szeretet, család	Javasolt óraszám: 7 óra
----------------	---	--------------------------------

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az őszinte baráti és rokoni kapcsolatok jelentősége az ember életében. A tanuló helyének és szerepének átláttatása különböző kortárs-, illetve szimpátia-kapcsolatokban. Olyan kommunikációs technikák megismertetése, amelyek segíthetnek a kapcsolatok ápolásában és az esetleges konfliktusok feloldásában.	
--	--	--

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

Kapcsolataim
A kapcsolatok fajtái /ismerősök, osztálytársak, tanárok, haverok, család, barátok/ Miért van szükségünk másokra? Mit vársz másoktól? Kikkel tartasz szorosabb vagy lazább kapcsolatot? Kihez mi fűz, és milyen mélységűek ezek az érzések?
A személyes és a tárgyi kapcsolatok különbsége. (A tárgyat használunk, az embereket szeretnünk kell, nem pedig fordítva!)
Mi tesz vonzóvá és mi tesz ellenszenvenné valakit? Milyen módon lehet elnyerni

valakinek a rokonszenvét? Milyen eszközöket nem szabad vagy nem érdemes használni ennek során?

Baráti kapcsolatok

Mit jelent az, hogy őszinték vagyunk valakihez? Megengedhető-e a hazugság a barátok között? Csak szavakkal lehet hazudni vagy más módon is? Igazi és álbarátság; az igazi barátság jellemzői; Mit jelent a barátságban a másik tisztelete? Hogyan válhatsz igazi baráttá? Hogyan keress barátot?

Család

Milyen családot szeretnél? Pozitív és negatív családminták.

A család fogalma; szűkebb és tágabb család; szerepek a családban.

A családot romboló erők: figyelmetlenség, durvaság, önzés, önközpontúság, szenvedélybetegségek – melyik mit jelent, és hogyan jelentkezik a családok életében? A válásról.

Mikor kezdődik a felelősségvállalás a saját családomért? Álmodok, elképzelések, célok – és az út, ami oda vezet.

A kapcsolat ápolása

Milyen formái vannak a szeretet kimutatásának és a figyelmességnek? Ünnepek és hétköznapok az emberi kapcsolatokban; Hogyan ajándékozz és hogyan ne?

Milyen szerepe van a kapcsolat ápolásában a személyes találkozásoknak, a telefonnak, az internetnek és a közös programoknak?

Milyen problémák zavarhatják meg a barátságot? Hogyan lehet feloldani ezeket?

Fogalmak	Barát, ismerős, rokonszenv, ellenszenv, barátság, őszinteség, hazugság, szeretet, tisztelet, közömbösség, harag, fájdalom, megértés, sértés, megbocsátás, konfliktus.
-----------------	---

Témakör	3. Kortársi csoportok	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A közösséghez való tartozás fontosságának megéreztetése. A csoporttagok közötti összetartozás érzésének jelentőségére való figyelemfelhívás. Egy-egy személy csoporton belüli helyzetének felismertetése. A csoporton belüli konfliktuskezelés és kárenyhítés néhány technikájának gyakorlati megismertetése. Alapvető tisztelet kialakítása más – tőlünk teljesen független – csoportokkal szemben. Az osztályban felmerülő előítéletek és sztereotípiák kezelése.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Közösségeim</i> A csoport fogalma, csoporthoz való tartozás. Milyen csoportokhoz tartozom? Melyik csoporthoz mennyire kötődöm, és miért?</p> <p><i>A mi csoportunk</i></p>		

A mi csoportunk (osztályunk) jellemzői. Mi minden kapcsolja össze a csoport tagjait? Milyen közös tevékenységeink, jeleink, szokásaink és szabályaink vannak? Egyenrangú-e mindenki a csoportban, vagy van valamilyen különbség a tagok között?

Mások csoportjai

Milyen más csoportok vannak körülöttem, amelyekbe nem tartozom bele? Milyennek látom e csoportok tagjait? Mi az oka annak, ha valakit vagy valamilyen csoportot idegennek érzünk? Mi mindenben különbözhet tőlünk egy idegen?

Konfliktusok a csoportban

Milyen problémák és milyen konfliktusok fordulhatnak elő a csoportokon belül? Hogyan lehet ezeket megoldani, és mi történik, ha nem sikerül? Mitől függ, hogy helyre lehet-e hozni egy vétséget? Mi a különbség a véletlen és a szándékos károkozás között? Mi a jóvátétel és miért fontos?

Problémák felismerése, felvállalása, megoldásra törekvés / vagy elkerülés, halogatás.

Fogalmak	Csoport, közösség, összetartás, beilleszkedés, idegen, kirekesztés, általánosítás, előítélet, hiba, vétség, bűn, megbocsátás, jóvátétel, felelősség.
-----------------	--

Témakör	4. Társadalmi együttélés	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési- fejlesztési céljai	<p>Az etnikai és vallási sokszínűség tudatosítása és elfogadtatása, a kisebbségi tanulók esetében ezek identitáselemként való megerősítése.</p> <p>A szociális érzékenység fejlesztése és a személyes felelősség érzésének felkeltése.</p> <p>Figyelemfelhívás az internet használatához és a virtuális közösségekhez kapcsolódó tettekre és következményekre. A világháló közösségi portáljainak használatához kapcsolódó lehetőségek mellett szükséges tudatosítani az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára az azokban rejlő veszélyforrásokat. Az alkalmazásokhoz kapcsolódó kulturált és felelős magatartás elemi követelményeinek megismertetése.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Etnikai közösségek</i> Milyen népcsoportok élnek hazánkban, illetve a környékünkön? Kik vannak többségben az országban, és kik alkotják a kisebbséget? Én hová tartozom? Hazánkban élő népcsoportok. Kisebbség és többség a nemzetben belül. Jó-e, ha egy országban többféle nép és többféle kultúra él egymás mellett? Milyen értékek és milyen nehézségek forrása lehet ez a helyzet? Nemzeti és nemzetiségi jelképek, szokások és hagyományok, ünnepek.</p> <p><i>Vallási közösségek</i> Ismert vallási közösségek Magyarországon. Többféle vallási csoport egymás mellett élése.</p>		

Társadalmi egyenlőtlenségek

Gazdagok és szegények világa. Miért alakul ki vagyoni különbség az emberek között? Kire mondhatjuk, hogy gazdag, illetve szegény? Minek alapján? Elképzelhető-e olyan társadalom, amelyben mindenki egyforma anyagi helyzetben van? Ha lenne ilyen, az igazságos társadalom lenne? Kell-e a gazdagoknak segíteniük a szegényeket? Mikor jogos valakit kedvezményben részesíteni?

Virtuális közösségek

A virtuális közösségek szerepe mindennapi életünkben. Milyen okai lehetnek annak, hogy az interneten gyorsan ki tud alakulni egy virtuális közösség? Milyen előnyei és milyen hátrányai lehetnek az ilyen csoportokhoz való tartozásnak?

Mi az, amit lehet, és mi az, amit nem lehet, vagy éppen veszélyes közreadni magunkról és másokról egy internetes közösségi oldalon? Részletes információk, konkrét példák a népszerű közösségi portálokból, internetes oldalakban rejlő veszélyekről.

Fogalmak	Népcsoport, vallási közösség, többség, kisebbség, szokás, hagyomány, ünnep, társadalom, vagyon, egyenlőség, egyenlőtlenség, igazságosság, igazságtalanság, tisztességes és tisztességtelen előny szerzés, gazdagság, szegénység, virtuális közösség, visszaélés.
-----------------	--

Témakör	5. A technikai fejlődés hatásai	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési- fejlesztési céljai	<p>Annak tudatosítása, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és mi magunk is szerepet játszhatunk a természet károsításában vagy védelmében.</p> <p>A tulajdonhoz való személyes viszony árnyalása a közösségi és a köztulajdon fogalmának bevezetésével.</p> <p>A modern technika mindennapi életet érintő pozitív és negatív hatásainak felismertetése. A média viselkedést befolyásoló hatásainak tudatosítása.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Az ökológiai lábnyom</i> Mit jelent az ökológiai lábnyom? Az ökológiai lábnyom összetevői. Az ember és a természet közötti kapcsolat.</p> <p><i>Az ember és a technika</i> „Hogyan befolyásolja a technika fejlődése az ember életét?” A mai világ legfontosabb technikai eszközei, ezek hatása az egyén és közösségek életére. Mik az előnyeik, mik a hátrányaik és mik a veszélyeik? Mennyire függünk a technikai vívmányoktól? Jó ez vagy rossz?</p> <p><i>Enyém, tiéd, miénk</i> Mit tekinthetek a saját tulajdonomnak? A tulajdon védelmének a formái. Hogyan vigyázzunk meglévő értékeinkre? Lehet-e közös tulajdonom más emberekkel? A köztulajdonra is kell vigyáznom?</p>		

<p><i>A mozgóképek hatása</i> Miért van annyi reklám a tévében és az interneten? Milyen eszközökkel próbálnak meg befolyásolni minket a reklámok? Miért és hogyan hatnak ránk a televíziós filmek, filmsorozatok? Hogyan alakítják a reklámok és a tévésorozatok a választásaimat és a véleményemet?</p>	
Fogalmak	Fogyasztás, technikai eszköz, függőség, magántulajdon, közösségi tulajdon, köztulajdon, média, reklám.

Témakör	6. A mindenséget kutató ember	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési- fejlesztési céljai	A vallások sokszínűségével és közös jellemzőivel kapcsolatos, különféle forrásokból származó alapvető ismeretek bővülésének elősegítése.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>A vallás mint lelki jelenség</i> Különböző elképzelések a hitről. A természeti és természetfeletti világ fogalma. Hogyan próbálnak az emberek kapcsolatba lépni a természetfeletti világgal, és miért fontos ez nekik?</p> <p><i>Vallási közösség és vallási intézmény</i> A vallásokhoz kötődő jelképek és szertartások. A világ vallásai közül melyek vannak jelen a lakóhelyünkön és Magyarországon?</p> <p><i>A tudomány</i> A tudósokról és a tudomány világáról. Mit csinálnak a tudósok? Milyen kérdésekre keresik a válaszokat és milyen módon? Én milyen kérdéseket tennék fel a világról, ha tudós lennék? Világhírű magyar tudósok.</p> <p><i>A művészet</i> A művészetekről, a művészekről és a különböző művészeti ágakról. Mit csinálnak a művészek? Miért fontos számukra az, amit tesznek? Milyen eszközeik vannak arra hogy kifejezzék az érzéseiket és a gondolataikat? Miért érdekel olyan sok embert az amit mások előadnak vagy alkotnak? Hozzám melyik művészeti terület áll a legközelebb és miért?</p>		
Fogalmak	Természeti erő, természetfeletti erő, vallás, egyház, templom, szertartás, vallási jelkép, ima, szent könyv, szent hely, tudomány, tudományos megismerés, művészet, művészi alkotás, világkép.	

Tanulási eredmények a hatodik évfolyam végére

A tanuló sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint:

- Tisztában van az egészség megőrzésének jelentőségével, és tudja, hogy maga is felelős ezért.

- Ismeri az egészségre ártalmas szokások, a függőségek kialakulásának veszélyeit.
- Tisztában van látássérülésével és ennek hatásaival a mindennapi életre. Ismeri és használja a látást segítő eszközöket. Ismeri az egészséges életmód életkornak megfelelő szabályait, a látószerv sérüléséből fakadó tudnivalókat, a fennálló balesetveszélyeket. Reális, a látássérülést is elfogadó pozitív énkép kialakítására törekszik.
- Képességeinek tükrében gondolkodik saját személyiségjegyein, törekszik vélekedéseinek és tetteinek utólagos értékelésére.
- Gondolkodik rajta, hogy mit tekint értéknek; tudja, hogy ez befolyásolja a döntéseit, és hogy időnként választania kell még a számára fontos értékek között is.
- Képes különféle szintű kapcsolatok kialakítására és ápolására. Rendelkezik a konfliktusok kezelésének és az elkövetett hibák kijavításának néhány, a gyakorlatban jól használható technikájával.
- Fontos számára a közösséghez való tartozás érzése; képes elfogadni a közösségi normákat. Fejlődik alkalmazkodóképessége a szűkebb és tágabb környezetben. Képes a közösségért tevékenykedni.
- Nyitottan fogadja a sajátjától eltérő véleményeket, szokásokat és kulturális, illetve vallási hagyományokat. Tudja, hogy környezetében is eltérő kulturális és vallási közösségek élnek és érdeklődéssel ismerkedik velük.
- Érzékeli, hogy a társadalom tagjai különféle körülmények között élnek, képes együttérzést mutatni az elesettek iránt, és lehetőségéhez mértén szerepet vállal a rászorulóknak segítségében. Megbecsüli a neki nyújtott segítséget.
- Tisztában van azzal, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és törekszik rá, hogy életvitelével minél kevésbé károsítsa a természetet.
- Ismeri a modern technika legfontosabb előnyeit és hátrányait. Tud róla, hogy az internet és a számítógépes játékok is okozhatnak függőséget.
- Tisztában van vele, hogy a reklámok a nézők befolyásolására törekszenek.

Értékelés:

Szöveges értékelés, amely elsősorban a tanulók órai aktivitására, a tantárgyhoz való hozzáállására vonatkozik.

7–8. évfolyam

Az általános iskola szakaszáró éveiben megnő azoknak a kérdéseknek a köre és bővül azoknak az élethelyzeteknek a sora, amelyekben az enyhe értelmi fogyatékos tanulók is önálló döntéseket hoznak – s ezzel együtt fokozódik a felelősségük

önmagukkal, társaikkal és környezetükkel szemben. Ez a helyzet fontos kapcsolódási pontokat kínál a *másokért való felelősségvállalás és az önkéntesség*, valamint a *pályaorientáció* témakörének nevelési céljaihoz, illetve a *kezdeményezőkézség* fejlesztéséhez.

Erre az életkorra új dimenziókkal bővül a fiúk és a lányok kapcsolata, s az ezzel összefüggő témák tanórai feldolgozása szerepet vállalhat a *testi és lelki egészségre*, illetve a *családi életre nevelés* általános céljainak megvalósításában. A témakörrel való foglalkozás különösen fontos az enyhe értelmi fogyatékos, halmozottan sérült tanulók nevelése során, figyelembe véve nagyon változó, sokszor sérült, elemi problémákkal küzdő családi hátterüket, családmintájukat is.

13-14 évesen az enyhe értelmi fogyatékos tanulók is nagymértékben önálló használói a legkülönbözőbb technikai eszközöknek, sajnos nem mindig megfelelő kompetenciákkal felvértezve. Az etika órák keretében ebből kifolyólag központi helyet kell kapnia a *médiatudatosságra* nevelésnek – hangsúlyozva, hogy ez egyúttal fontos szelete az *állampolgárságra és demokráciára* nevelésnek, valamint a *kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái* fejlesztésének is.

A 7–8. évfolyamon a tanulók már érzékelik az egyes társadalmi csoportok lehetőségei és életesélyei közötti különbségeket, szembesülnek a *társadalmi igazságosság* kérdéskörébe sorolható problémákkal, és a gyógypedagógus segítségével képesek erről elgondolkodni. Következésképpen az etika órák keretében direkt formában is felvetődhetnek a kirekesztettség, az előítéletek, valamint a méltányosság kérdéseit feszegető témakörök. Az órai beszélgetések eredményeként ugyancsak lehetővé válik a *lelkiismeret* szociális dimenziójának a fejlődése.

Az életkorra jellemző *önállósodást, önállóságra törekvést* az iskola *véleményt, választást és döntést igénylő helyzetek* teremtésével tudja támogatni. Ebből az etika valós, vagy a valóságoshoz nagyon hasonló morális dilemmák mérlegeltetésével veheti ki a maga részét. Ekkoriban a dilemmák már hangsúlyosan célozhatják a *személyes jövőkép* kialakítását, valamint az *identitás* különféle dimenziókban való stabilizálódását. E folyamat kiegészítőjeként fontos szerepet kap az etika órákon annak a megerősítése, hogy másnak ugyanúgy joga van a saját identitáshoz, amelynek a szokásokban és vélekedésekben megnyilvánuló másságát tiszteletben kell tartani. Jelentős szerepet kap az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésénél az identitás lépésről-lépésre történő alakítása, különös tekintettel a fogyatékoság állapotából adódó egyéni képességekre és készségekre.

Ebben a szakaszban kiemelt szerep juthat az órákon az adott konkrét témákhoz kapcsolódó *információk* különféle forrásokból való összegyűjtésének és rendszerezésének, a *mérlegelő gondolkodás fejlesztésének*.

7. évfolyam

Óraszám: heti 1 óra, évi 36 óra

Tematikai egység címe	Óraszámok
Ki vagyok én és mi vezérli a tetteimet?	6 óra
Párkapcsolat és szerelem	6 óra
Egyén és közösség, kommunikáció, konfliktuskezelés	6 óra
Helyem a világban	6 óra
Mi dolgunk a világban? Jövőkép, életvezetés	7 óra
Hit, világkép, világnézet	5 óra
Összesen	36 óra

Témakör	1. Ki vagyok én, és mi vezérli a tetteimet?	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az önismeret fejlesztése a saját mozgatóerőkre való visszajelzés révén.</p> <p>Az önfogadás és az akaraterő fejlődésének támogatása. Ösztönzés a személyes értékválasztásra, és az ezzel járó feszültségek kezelésének gyakorlása.</p> <p>A látássérülésből adódó személyiségproblémák felismerése kompenzációs készségek tudatos fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Nyelv és gondolkodás</i> Gondolat, gondolkodás. Mi minden befolyásolja, hogy mit gondolok? Milyen kapcsolat van a szavak és a tettek között?</p> <p><i>Tudás és értelem</i> Okosság, tudás, kreativitás, bölcsesség különbségei. Adottság, tehetség, képesség, készség; érdeklődés, elszántság, sikeresség és sikertelenség jellemzői. Mi az, ami igazán érdekel? Hogyan és mit tanulok könnyen? Miben vagyok sikeres? Mi az, amiben kevésbé vagyok sikeres, és vajon miért? Akarok – tudok-e - valamin változtatni ezen a téren?</p>		

<p>Ösztönzők és mozgatóerők Tettek és döntések. Pozitív és a negatív érzések és érzelmek hatása testi, lelki állapotunkra. Lehet-e befolyásolni az érzelmeket? Félelmeink: a kudarctól, büntetéstől, visszautasítástól. Milyen igények, vágyak és célok alakítják a döntéseinket? Mi az, ami akarattal elérhető és mi az, ami nem? A példaképek szerepe és szükségessége; - minták és negatív minták; példaképek a médiában, az olvasmányokban és a való életben?</p> <p>Érték és mérték Mi igazán fontos az életben? Melyek az én értékeim? Tudok-e valamilyen sorrendet felállítani az értékeim között?</p>	
Fogalmak	Nyelv, gondolkodás, szó, tudás, értelem, tehetség, siker, kudarc, felelősség, érzés, érzelem, igény, vágy, cél, döntés, akarat, érték.

Témakör	2. Párkapcsolat és szerelem	Javasolt óraszám : 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértetése, hogy milyen szerepet játszik a párkapcsolat az emberek életében. Az egymás iránti felelősség érzésének felkeltése. A szexuális visszaélések veszélyeinek tudatosítása – különös tekintettel az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetleges kiszolgáltatottságával kapcsolatos lehetséges helyzetekre.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p>Vonzódás Milyen testi változásokkal jár a serdülőkor, és ezeknek milyen lelki hatásai vannak? Az ember kétneműsége; biológiai és társadalmi szerepkülönbségek, egyenjogúság vagy egyformaság? A nemi hovatartozás kialakulása. Felkészülés és várakozás az „igazira”; Honnan tudhatja egy lány és egy fiú, hogy egymás iránti vonzódásuk kölcsönös? Ki tegye meg az első lépést és hogyan? Mi minden lehet félreértések forrása? Tapintatos jelzés és tapintatos hártás. Hogyan közöljem és fogadtassam el a látássérülésemet?</p> <p>Együttjárás Milyen forrásai és formái lehetnek a szerelemben az örömnak és a boldogságnak? Mit jelent a másik tisztelete és az egymás iránti felelősség a párkapcsolatban? Hogyan tudják segíteni egymást a szerelmesek? A szeretet fajtái (szeretlek, ha..., szeretlek, mert..., szeretlek). A szerelem – vakság vagy odaadottság? A szeretet öt oldala, szeretet-nyelvek. Mikor elég érett egy fiatal a szexuális kapcsolatra? Diákszerelem és intimitás. Milyen forrásai és formái lehetnek a problémáknak és a konfliktusoknak egy párkapcsolatban? Hogyan lehet és meddig érdemes feloldani ezeket?</p> <p>Házasság, család és otthonteremtés Milyennek képzelem azt az embert, aki majd felnőttként a társam lesz az életben? Mi alapján választhatok? – amire építeni lehet, és ami ingatag. A jellem szerepe a</p>		

<p>párválasztásban. Mire jó a házasságkötés? Miért bomlanak könnyebben az élettársi kapcsolatok? Milyen családot és milyen otthont szeretnék? A jó és a rossz házasság ismertetőjegyei. Családtervezés. A fogamzásgátlás; az abortusz nem fogamzásgátlás! - egészségi erkölcsi és társadalmi kérdései;</p>	
Fogalmak	Nemi érés, vonzás, taszítás, szerelem, nemi vágy, szexuális kapcsolat, házasság, család, gyerekvállalás, terhesség.

Témakör	3. Egyén és közösség, kommunikáció, konfliktuskezelés	Javasolt óraszám : 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az önismeret fejlesztése, valamint az önálló gondolkodás és cselekvés iránti igény kialakítása, fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Közösségeim</i> Saját csoportjaim. A csoportokban történő állandó változások. Szimpátiakapcsolatok – kötődések a csoporthoz. Különböző csoportok – különböző viselkedési elvárások. Mit helyes és mit nem helyes tenni az adott csoportban?</p> <p><i>Erőt adó közösség</i> Közösségi együttlét. Páros kapcsolatok és közösségi kapcsolatok – hasonlóságok és különbségek. Szerepem a közösségben. Hogyan tudja az egyén segíteni a csoportot? Miképpen tudja a csoport segíteni az egyént?</p> <p><i>Kommunikáció és konfliktuskezelés:</i> Szimmetrikus és aszimmetrikus kapcsolatok Őszinteség és biztonság. A beszélgetés művészete. Nyelvi és metakommunikáció; test-beszéd értelmezése, mimika és a látássérülés; gyakorlatok tükörrel, videofelvétellel és nagyítással. A kapcsolatokat építő és romboló kommunikáció típusai; Amit sohase mondj! Konfliktusok kezelésének helyes és helytelen módjai. Konfliktushelyzetek megoldása – szituációs játékok. Harag, megbántottság, kudarc, agresszió – az érzelmek és a viselkedés kapcsolata; a harag kezelésének szintjei.</p> <p><i>Szabadság és korlátozottság</i> Mennyire vagyok szabad és önálló a tetteimben és a választásaimban? Mi az, amihez alkalmazkodnom kell egy közösségben, és mi az, amiről valóban szabadon dönthetek? Önálló vélemény felvállalása az adott csoportban. Kiknek és milyen szabályoknak kell mindenképp engedelmessé válnom? Hogyan segíthet a lelkiismeret a jó és a rossz közötti választásban? Mi a bűn?</p>		
Fogalmak	Csoport, közösség, önállóság, korlátozás, alkalmazkodás, engedelmeség, szabály, lelkiismeret, választás, bűn, erény,	

	konfliktuskezelés.
--	--------------------

Témakör	4. Helyem a világban	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az európai identitás kialakulásának támogatása a tanulóknban. A más kultúrák iránti nyitottság erősítése. A legfontosabb általános társadalmi normák funkciójának megértetése és a betartásukra vonatkozó igény elfogadtatása.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Tágabb otthonunk: Európa</i> Milyen országok vannak Európában? Ismerkedés a különböző népek jelképeivel, szokásaival, nyelvével. Miben hasonlítanak egymásra Európa különböző országainak lakói, és mi mindenben különböznek egymástól?</p> <p><i>Színesedő társadalmak</i> A munkavállalás lehetőségei külföldön. Különböző kultúrák együttélése. Miért fordulnak elő Magyarországon és Európa más részein is etnikai háttérű konfliktusok? Mire van szükség ahhoz, hogy létrejöjjön a bizalom a különböző kultúrákhoz tartozó emberek között?</p> <p><i>A társadalmi együttélés közös normái</i> Milyen jellegű szabályok vonatkoznak a társadalom minden tagjára? Törvények. Az alapjogok ismerete. Gyermejjogok. A jogaim addig terjednek, amíg más jogaiba nem ütköznek. Jogok és kötelességek egyensúlya. Miért baj, ha egyesek nem tartják be ezeket a szabályokat? Jogos-e, ha ezért megbüntetik őket? Melyik hatékonyabb, a büntetés vagy a megelőzés? Meg lehet-e tartani azt az elvet, hogy ne tegyünk senkivel olyat, amit nem szeretnénk, hogy velünk megtörténjen?</p> <p><i>Új technikák, új szabályok</i> Vannak-e a mobil telefon használatának közösségi szabályai? A világháló kulturált használata. Alapvető etikai szabályok a világhálón.</p>		
Fogalmak	menekült, befogadó ország, előítélet, etnikai konfliktus, az együttélés szabályai, szabályszegés, büntetés, megelőzés.	

Témakör	5. Mi dolgunk a világban? Jövőkép, életvezetés	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A személyes jövőkép kialakulásának segítése, az egyéni és közösségi boldogulást támogató értékek melletti elköteleződés támogatása.	

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

Jól-lét és jólét

Mivel lehet a legnagyobb örömet, illetve bánatot okozni nekem? Mitől érzem jól magam a bőrömben, és mitől érzem rosszul? Mit lehet pénzért megkapni és mit nem? Az életünkben megjelenő javak és lehetőségek. A javakhoz való ragaszkodás. A pénz szerepe az ember életében. A testi és lelki egészség szerepe az ember életében. Mit kell tennem azért, hogy egészséges maradjak?

Boldogulás, boldogság

Hogyan képzelem el a jövőmet? Mikor érezném sikeresnek, értelmesnek az életem alakulását? Milyen szerepe lehet ebben a tanulásnak, a pénznek, a munkának, az alkotásnak és az emberi kapcsolatoknak? Milyen foglalkozásokat tudok elképzelni magamnak?

A látássérülés, mint életfeladat. Látásvédelem, látásromlás lehetősége, veszélyeztetettség egyéni ismerete és elfogadása, kompenzációs lehetőségek. Sikeres, kiegyensúlyozott látássérült emberek életpéldája – kutatómunka, személyes élmények megosztása

Mivel tudom enyhíteni a rosszkedvemet vagy a bennem lévő feszültséget, ha valami nem úgy sikerül, ahogy elképzeltem? Mit gondolok ezzel kapcsolatban a drogról és az alkohollal? Kikapcsolódás – nem kikapcsolás! Elveszthetem az önkontrollt? Jó a részegség? A „bulizások” veszélyei. Pihenés, kikapcsolódás, feltöltődés szerepe.

A média és a valóság

Televízió, rádió, újság, világháló. Milyen képet kapunk a média által a valóságról? Tájékozódás az információk világában. Hiteles és hiteltelen információk megkülönböztetése.

Fogalmak

Jólét, öröm, bánat, elégedettség, boldogság, boldogulás, vágy, remény, hiányérzet, elégedetlenség, boldogtalanság, drog, alkohol, függőség, értelmes élet, média, befolyásolás, hitelesség.

Témakör	6. Hit, világnézet, világnézet	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Tények és vélemények elkülönítése. Ismeretek a nagy világvallásokról.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Az ember mint értékelő és erkölcsi lény</i> Különbség tény és vélemény között. Miért fontos ezek megkülönböztetése? Hogyan tudjuk eldönteni, hogy egy állítás igaz vagy nem? Miért fontos ezt tudni? Igaz és hamis állítások. Tévhit és előítéletek. Mi járul hozzá ezek fenntartásához, és mi segíti elő megszüntetésüket?</p> <p><i>A nagy világvallások világnépe</i> A világvallások helye és szerepe.</p>		

A jó és a rossz, a helyes és a helytelen fogalma.

Párbeszéd és együttműködés

A különböző vallásokat követő emberek együttműködésének jelentősége.

Fogalmak	Tény, vélemény, állítás, értékelés, tévhit, előítélet, tizparancsolat, meggyőződés, világnézet, hit, vallás, erkölcsi tanítás.
-----------------	--

Tanulási eredmények a hetedik évfolyam végén

A tanuló sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint:

- Megérti, hogy az ember egyszerre biológiai és gondolkodó lény, akit képességei alkalmassá tesznek a fejlődésre, a tanulásra, mások megértésére és önmaga vizsgálatára
- Érti, hogy az emberek viselkedését, döntéseit tudásuk, gondolataik, érzelmeik, vágyaik, nézeteik és értékrendjük egyaránt befolyásolják. Életkorának és képességeinek megfelelő szinten képes az önálló, kritikus gondolkodásra.
- Reális, pozitív én-képpel rendelkezik.
- Életkorának megfelelő szinten ismeri önmagát, hosszabb távú elképzeléseinek kialakításakor képes felmérni a lehetőségeit. Jövőképeben elfogadja és figyelembe veszi látássérülését, ismeri a látásvédelem szerepét, a kompenzációs lehetőségeket. Van elképzelése saját jövőjéről, és tisztában van vele, hogy céljai eléréséért erőfeszítéseket kell tennie.
- Képes megfogalmazni, hogy mi okoz neki örömet, illetve rossz érzést. Képes nem csak saját magára tekinteni, hanem mások helyzetét is megérteni és átérezni. Érti és elfogadja az igazságosság és méltányosság elveit.
- Életkorának és mentális képességének megfelelő szinten tudja, hogy minden döntés szabadsága egyúttal felelősséggel is jár.
- Ismeretei vannak a függőséget okozó szokások súlyos következményeiről.
- Fontosnak érzi a közösséghez tartozást, miközben törekszik személyes önállóságának megőrzésére. Érti a szabályok szerepét az emberi együttélésben, s e belátás alapján igyekszik alkalmazkodni hozzájuk.
- Tisztában van vele, hogy baráti- és párkapcsolataiban felelősséggel tartozik a társaiért. Tisztában van vele, hogy minden döntés szabadsága egyúttal felelősséggel is jár.
- Képes megkülönböztetni a helyes és helytelen emberi cselekedeteket.
- A tisztelet, szeretet, megbecsülés fogalmáról elképzelésekkel rendelkezik, melyet saját segítőkész magatartásával támaszt alá.
- Ismeri az alapvető emberi és gyermeki jogokat, de tisztában van vele, hogy jogai gyakorlásának korlátja: nem sértheti mások jogait. Nyitott más kultúrák értékeinek megismerésére és befogadására. Tudja, hogy ugyanazt a dolgot különböző emberek eltérő módon ítélik meg, ami konfliktusok forrása lehet.

- Irányítás mellett ismereteket szerez a közvetlen környezetében jelenlevő hagyományokról, az emberi- és a társas kapcsolatok természetéről, az erkölcsről, a világvallásokról, a kereszténység európai hagyományairól.
- Nyitott más kultúrák értékeinek megismerésére és befogadására.

Értékelés:

Szöveges értékelés, amely elsősorban a tanulók órai aktivitására, a tantárgyhoz való hozzáállására vonatkozik.

8. évfolyam

Óraszám: heti 1 óra, évi 36 óra

Tematikai egység címe	Óraszámok
Ki vagyok én és mi vezérli a tetteimet?	6 óra
Párkapcsolat és szerelem	7 óra
Egyén és közösség, kommunikáció, konfliktuskezelés	6 óra
Helyem a világban	6 óra
Mi dolgunk a világban? Jövőkép, életvezetés	6 óra
Hit, világkép, világnézet	5 óra
Összesen	36 óra

Témakör	1. Ki vagyok én, és mi vezérli a tetteimet?	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési- fejlesztési céljai	Az önismeret fejlesztése a saját mozgatóerőkre való visszajelzés révén. Az önellfogadás és az akaraterő fejlődésének támogatása. Ösztönzés a személyes értékválasztásra, és az ezzel járó feszültségek kezelésének gyakorlása.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<i>Nyelv és gondolkodás</i> Mi minden befolyásolja, hogy mit gondolok? Milyen kapcsolat van a gondolkodás és a nyelv, a szavak között? Hogyan befolyásolhatja a nyelvhasználat a társas		

kapcsolataimat? Másképp kell beszélnem a haverokkal, mint a feletteseimmel? Miért? Vajon aki más nyelvet beszél, az másképp is gondolkodik?

Önismeret, önértékelés, tudás és értelem

Gyökereink, élményeink és pszichés sérüléseink. A megbocsátás és kiengesztelődés. Negatív élmények a látássérülés elfogadásával kapcsolatban, családi élmények és a „külvilág” reakciói. A látássérülés, optikai segédeszközök (szükség esetén fehérbot) elfogadtatása új élethelyzetekben.

Testkép – szépségideál és önmagunk elfogadása, a külső megjelenés fontossága, jelentése és hatásai a kapcsolatokban.

A látássérülés szerepe az életalakításban; a látássérülésből fakadó korlátozottság elfogadása. A testbeszéd és mimika félreérthetőségének lehetősége;

A kivetítés jelensége – hogyan lehet szóban ellenőrizni a feltételezéseket?

Félelmeink: a kudarctól, büntetéstől, visszautasítástól.

A szorongás; kudarc és feszültségtűrés, a válságok, krízisek szerepe érlelődésünkben.

A depresszió - amikor segítséget kell kérni. Gátlásosság és a leküzdés módjai.

Mi az, ami igazán érdekel? Miben vagyok tehetséges? Vajon már a születéskor eldől, hogy milyen teljesítményt érhet el valaki, vagy a tanulás és a gyakorlás szerepe a meghatározó?

Ösztönzők és mozgatóerők

Tettek és döntések. Pozitív és a negatív érzések és érzelmek hatása testi, lelki állapotunkra. Lehet-e befolyásolni az érzelmeket?

Vágyaim és céljaim. Mi az, ami akarattal elérhető, és mi az, ami nem? Hogyan hat ránk a siker és a kudarc?

Érték és mérték

Mi igazán fontos az életemben? Vannak-e olyan értékek, amelyek mindenkinek egyformán fontosak? Előfordult-e már olyan döntési helyzet, amikor ütköztek ezek az értékek egymással, és választanom kellett közöttük? Mit tettem akkor, és mit tennék hasonló helyzetben most?

Értékrombolás a médiában

Fogalmak	Nyelv, gondolkodás, szó, tudás, értelem, tehetség, siker, kudarc, felelősség, érzés, érzelem, igény, vágy, cél, döntés, akarat, érték.
-----------------	--

Témakör	2. Párkapcsolat és szerelem	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az egymás iránti felelősség érzésének felkeltése. A szexuális visszaélések veszélyeinek tudatosítása – különös tekintettel az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetleges kiszolgáltatottságával kapcsolatos lehetséges helyzetekre.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<i>Együttjárás</i> Honnan tudhatja egy lány és egy fiú, hogy egymás iránti vonzódásuk kölcsönös? Ki tegye meg az első lépést és hogyan? Mi minden lehet félreértések forrása? Mit		

szabad és mit nem szabad tenni abban az esetben, ha a vonzódás nem kölcsönös? Mire való az együtt-járás? Milyen egy randi? Randi-ötletek – hogyan válhat tartalmassá egy kapcsolat? Mikor kell szakítani? Tanulj a kapcsolataidból! Ismétlődő játszmák veszélye;

Mit jelent a másik tisztelete és az egymás iránti felelősség a párkapcsolatban?

Mikor elég érett egy fiatal a szexuális kapcsolatra? Mit jelent és hogyan teremthető meg az intimitás a szexuális kapcsolatban? A szexuális kapcsolat szépsége és hármasság célja /kifejezi és erősíti a szeretetet és összetartozást, örömet nyújt, lehetőséget ad utódok vállalására/, a szex szerepe a házasságban; gyengédség és romantika – a szerelem megőrzése. A szexualitás az ember teljes dimenzióját érinti /testi, szellemi, érzelmi, lelki, szociális/. Miért fontos a védekezés? Hogyan tegyünk?

Milyen forrásai és formái lehetnek a problémáknak és a konfliktusoknak egy párkapcsolatban? Hogyan lehet és meddig érdemes elviselni ezeket? Honnan lehet észrevenni, hogy a vonzódás már nem kölcsönös? El lehet-e kerülni a lelki sérüléseket egy szakítás során?

Házasság, család és otthonteremtés

Milyen családot és milyen otthont szeretnék? Házasság vagy együttélés? Mit lehet kipróbálni elkötelezettség nélkül, és mit nem? Fontos-e a házasságkötés ahhoz, hogy két egymást szerető ember együtt éljen? Mi a házasság? Adásvételi szerződés? Megállapodás csupán? Szólhat egy életre? Szeretközösség és hűség; válságok – válás vagy kiengesztelődés és megújulás. Harag és agresszió. A családon belüli erőszak – mit tegyél, hogy elkerüld, mit tegyél, hogy ne válj áldozattá?

Milyen a jó házasság? Mit lehet tenni a fenntartása érdekében? Mivel és hogyan lehet elrontani? A házasságot ápolni kell! Hogyan próbáld megmenteni a házasságodat? Le lehet-e élni egy életet egyetlen ember mellett? Lehet-e, érdemes-e erre törekedni?

Gyermekvállalás, családtervezés:

Miért dönt úgy két ember, hogy családot alapít? Fontos-e, hogy amikor egy gyerek világra jön, a szülei házastársak legyenek? Gyermekvállalás, családtervezés – nem csak „védekezés”; Miért fontos a testvér? Genetikai eredetű szem- és egyéb betegségek, és a felelős gyermekvállalás.

Az abortusz nem családtervezés! Az emberi élet a fogamzás pillanatában kezdődik. Az abortusz valósága, az élethez való jog értelmezése; Az abortusz későbbi testi és lelki következményei.

Gyermeknevelés: elfogadás, elismerés, tekintély, gyengédség, idő!/, Az apai és anyai hivatásra való felkészülés fontossága.

Visszaélés a nemiséggel

Prostitúció. Pedofília. Pornográfia. Szexuális bántalmazás. A felsorolt fogalmak ismertetőjegyeinek megbeszélése. Hogyan lehet elkerülni, hogy ilyesminek az áldozataivá váljunk? Hol lehet segítséget kérni ilyen jellegű fenyegetettség esetén? Mi a teendő, ha egy társunkat ilyen veszély fenyegeti?

Fogalmak	Nemi érés, vonzás, taszítás, szerelem, nemi vágy, szexuális kapcsolat, házasság, család, gyermekvállalás, terhesség, prostitúció, pornográfia, szexuális bántalmazás, áldozat.
-----------------	--

Témakör	3. Egyén és közösség	Javasolt
----------------	-----------------------------	-----------------

		óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az önismeret fejlesztése, valamint az önálló gondolkodás és cselekvés iránti igény kialakítása, fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Közösségeim</i> Saját csoportjaim. A csoportokban történő állandó változások. Szimpátiakapcsolatok – kötődések a csoporthoz. Különböző csoportok – különböző viselkedési elvárások. Mit helyes és mit nem helyes tenni az adott csoportban?</p> <p><i>Erőt adó közösség</i> Közösségi együttlét. Páros kapcsolatok és közösségi kapcsolatok – hasonlóságok és különbségek. Szerepem a közösségben. Hogyan tudja az egyén segíteni a csoportot? Miképpen tudja a csoport segíteni az egyént?</p> <p><i>Korlátozó közösség</i> Milyen érzés, ha valamilyen kérdésben mást gondolok, mint a csoport többi tagja? Lehet-e egy csoporton belül másképp viselkedni, mint ahogy a többség teszi? Milyen következményekkel járhat ez? Meg tudja-e változtatni egy ember egy csoport nézeteit vagy viselkedését?</p> <p><i>Szabadság és korlátozottság</i> Mi az, amihez alkalmazkodnom kell egy közösségben, és mi az, amiről valóban szabadon dönthetek? Kitől kaphatok segítséget, ha döntenem kell? Milyen előnyei és milyen veszélyei lehetnek az engedelmességnek? Van-e olyan helyzet, amikor nem kell vagy nem szabad engedelmeskednem? Meddig vagyok szabad, és hol van a szabadságom határa? Felelősségtudat – felelős vagyok önmagamért és viselkedésemért, tetteimért – nem hibáztathatok mindig másokat. Döntésképtelenség, sodródás – és következményei Milyen helyzetekben mondhat mást a lelkiismeretem, mint a szabályok vagy a közösségem tagjai? Figyelmeztet-e a lelkiismeretem saját tévhiteimre és előítéleteimre? Miért kell másokkal megbeszélnem a fontos döntéseimet? Tisztelet, tekintély; önállóság és engedelmesség; Mitől válunk felnőtté? Átalakuló kapcsolatok.</p>		
Fogalmak	Csoport, közösség, önállóság, korlátozás, alkalmazkodás, engedelmesség, szabály, lelkiismeret, választás, bűn, erény, előítélet, tévhit.	

Témakör	4. Helyem a világban	Javasolt óraszám : 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az európai identitás kialakulásának támogatása a tanulóknban. A más kultúrák iránti nyitottság erősítése. A legfontosabb általános társadalmi normák funkciójának megértetése és a betartásukra vonatkozó igény elfogadtatása.	

Fejlesztési ismeretek és tevékenységek

Tágabb otthonunk: Európa

Az Európai Unió. Az Európai Unió jelképei. Hasonlóságok és különbségek az európai emberek között.

Színesedő társadalmak

Miért akarnak egyes emberek máshol tanulni vagy dolgozni, mint ahol megszülettek? Milyen pozitív és negatív hatásai lehetnek e jelenségnek az egyének és a közösségek életére?

Mi az oka annak, hogy sokan elmenekülnek saját hazájukból, és más országban akarnak letelepedni? Be kell-e engedni egy gazdagabb országnak a saját területére a világ szegényebb térségeiből menekülőket? Milyen előnyei származhatnak a külföldiek befogadásából egy országnak, és milyen problémák forrása lehet ez? Vajon ugyanolyan jogok illetik-e meg a külföldről érkezőket, mint a befogadó ország polgárait?

A társadalmi együttélés közös normái

Milyen jellegű szabályok vonatkoznak a társadalom minden tagjára? Alapjogok. A fogyasztékosok jogairól szóló egyezmények és hatályos jogszabályok.

Új technikák, új szabályok

A világháló kulturált használata. Alapvető etikai szabályok a világhálón.

Vajon az, ami fenn van a világhálón, a világ közös tulajdonának tekinthető? Mi az, amit szabadon használhatunk fel, tölthetünk le az interneten elérhető tartalmak közül, és mi az, amit nem? Honnan lehet tudni, hogy mit véd a szerzői jog és mit nem? Mi az, amit feltölthetünk a világhálóra, mi az, ami veszélyes, mi az, ami törvénybe ütköző?

Fogalmak

Európai Unió, menekült, befogadó ország, előítélet, etnikai konfliktus, az együttélés szabályai, szabályszegés, büntetés, megelőzés.

Témakör	5. Mi dolgunk a világban? Jövőkép, életvezetés	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A személyes jövőkép kialakulásának segítése, az egyéni és közösségi boldogulást támogató értékek melletti elköteleződés támogatása.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<i>Jól-lét és jólét</i> Öröm és bánat. Az öröm és bánat forrásai. Az életünkben megjelenő javak és lehetőségek. A javakhoz való ragaszkodás. A javakról történő lemondás. A pénz szerepe az ember életében. A testi és lelki egészség szerepe az ember életében. Miről tudnék könnyen lemondani a jelenlegi életem javai és lehetőségei közül? Mi az, amihez mindenképp ragaszkodnék? Mit szeretnék elérni az életemben? Mit lehet pénzért megkapni és mit nem? Az értékrend felborulása, az anyagiasság; fogyasztói társadalom.		

Boldogulás, boldogság

A jövőkép. Sikerek és kudarcok az emberi életpályán. A tanulás, a pénz, a munka és az emberi kapcsolatok életvezetéshez kapcsolódó szerepe. Különböző foglalkozások. Mikor érezném sikeresnek, értelmesnek az életem alakulását? Milyen szerepe lehet ebben a tanulásnak, a pénznek, a munkának, az alkotásnak és az emberi kapcsolatoknak? Mit tartok még fontosnak a boldoguláshoz?

Mivel tudom enyhíteni a rosszkedvemet vagy a bennem lévő feszültséget, ha valami nem úgy sikerül, ahogy elképzeltem?

Mit gondolok a drogról és az alkoholról? Káros szokások, szenvedélyek; pszichoaktív szerek és függőség; a függőség fajtái (alkohol, dohányzás, drog, szexuális szabadosság, játékszenvedély). Vajon mindent érdemes kipróbálni az életben, vagy van olyasmi, amit egyszer sem? Mások miért kezdik el? Igaz és hamis állítások a szerekről. Hogyan mondhatok nemet? Miért mondjak nemet? Az elhárítás módjai. Szendélybetegségek – hová fordulhatok segítségért? Anonimitás és törvényi szabályozás.

Amit sokan tesznek, azt helyes is tenni? Mit tehetek és mit nem szabad tennem a boldogulásomért?

A média és a valóság

Honnan tudjuk, hogy a valóságot mutatja-e be az, amit az újságban olvasunk, a tévében látunk, az interneten találunk? Mitől függ, hogy egy információt hitelesnek érzünk-e vagy sem? Hogyan kell tájékozódunk ahhoz, hogy valós információhoz jussunk?

A reklámok, sorozatok, filmek értékromboló, fogyasztásra ösztönző hatása. Kell-e korlátozni magunkat a tévézésben, internetezésben? Hogyan?

Fogalmak	Jólét, öröm, bánat, elégedettség, boldogság, boldogulás, vágy, remény, hiányérzet, elégedetlenség, boldogtalanság, drog, alkohol, függőség, értelmes élet, média, befolyásolás, hitelesség.
-----------------	---

Témakör	6. Hit, világnézet, világnézet	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Érvényes állítások és értékelések megfogalmazásának gyakorlása, fejlesztése. A nagy világvallások legfontosabb tanításainak megismertetése.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<i>Az ember mint értékelő és erkölcsi lény</i> Különbség tény és vélemény között. Igaz és hamis állítások. Tévhit és előítéletek. Mi járul hozzá ezek fenntartásához, és mi segíti elő megszüntetésüket?		
<i>A nagy világvallások világnépe</i> A világvallások helye és szerepe. Ismerkedés a világvallások tanaival, világnépeivel. A jó és a rossz, a helyes és a helytelen fogalma.		
<i>Párbeszéd és együttműködés</i>		

<p>Miről érdemes együtt gondolkodniuk a keresztényeknek és más vallások követőinek, a hívőknek és a nem hívőknek? Milyen új vallási mozgalmak kialakulásának lehetünk tanúi napjainkban? A szekták „rámenősségének” veszélyei. Babonaság, mágiák veszélyei..</p>	
Fogalmak	Tény, vélemény, állítás, értékelés, tévhit, előítélet, tízparancsolat, meggyőződés, világnézet, hit, vallás, erkölcsi tanítás.

Tanulási eredmények a nyolcadik évfolyam végén:

A tanuló sajátos nevelési igénye és egyéni képességei szerint:

- Megérti, hogy az ember egyszerre biológiai és gondolkodó lény, akit képességei alkalmassá tesznek a fejlődésre, a tanulásra, mások megértésére és önmaga vizsgálatára
- Életkorának és képességeinek megfelelő szinten ismeri önmagát
- Érti, hogy az emberek viselkedését, döntéseit tudásuk, gondolataik, érzelmeik, vágyaik, nézeteik és értékrendjük egyaránt befolyásolják. Képes reflektálni saját maga és mások gondolataira, motívumaira és tetteire.
- Életkorának és képességeinek megfelelő szinten képes az önálló, kritikus gondolkodásra.
- Reális, pozitív én-képpel rendelkezik az önbizalom és önkritika egyensúlyával, képes személyisége pozitív erőit céljai eléréséhez alkalmazni.
- Életkorának megfelelő szinten ismeri önmagát, hosszabb távú elképzeléseinek kialakításakor képes felmérni a lehetőségeit. Jövőképeben elfogadja és figyelembe veszi látássérülését, egyéb fogyatékoságait, korlátozottsága határait. Ismeri a látásvédelem szerepét, a kompenzációs lehetőségeket. Van elképzelése saját jövőjéről, és tisztában van vele, hogy céljai eléréséért erőfeszítéseket kell tennie.
- Képes megfogalmazni, hogy mi okoz neki örömet, illetve rossz érzést. Képes nem csak saját magára tekinteni, hanem mások helyzetét is megérteni és átérezni. Érti és elfogadja az igazságosság és méltányosság elveit.
- Képességeinek megfelelő szinten elképzei saját jövőjét; tudja, hogy céljai eléréséért erőfeszítéseket kell tennie. Felkészült az új élethelyzetekben látássérülése és társult fogyatékoságai vállalására és elfogadtatására.
- Életkorának és mentális képességének megfelelő szinten tudja, hogy minden döntés szabadsága egyúttal felelősséggel is jár.
- Ismeretei vannak a függőséget okozó szokások súlyos következményeiről.
- Képes megkülönböztetni a helyes és helytelen emberi cselekedeteket.
- A tisztelet, szeretet, megbecsülés fogalmáról elképzelésekkel rendelkezik, melyet saját segítőkész magatartásával támaszt alá.
- Fontosnak érzi a közösséghez tartozást, miközben törekszik személyes önállóságának megőrzésére. Érti a szabályok szerepét az emberi együttélésben, s e belátás alapján igyekszik alkalmazkodni hozzájuk.
- Tisztában van vele, hogy baráti- és párkapcsolataiban felelősséggel tartozik a társaiért. Tisztában van vele, hogy minden döntés szabadsága egyúttal

felelősséggel is jár. Ismeri és érti a tisztelet, szeretet, megbecsülés fogalmát, és ezt saját segítőkész magatartásával támasztja alá.

- Ismeri az alapvető emberi és gyermeki jogokat, valamint a fogyatékosok védelmére hozott jogoka, de tisztában van vele, hogy jogai gyakorlásának korlátja: nem sértheti mások jogait. Tudja, hogy ugyanazt a dolgot különböző emberek eltérő módon ítélik meg, ami konfliktusok forrása lehet.
- Irányítás mellett ismereteket szerez a közvetlen környezetében jelenlevő hagyományokról, az emberi- és a társas kapcsolatok természetéről, az erkölcsről, a világvallásokról, a kereszténység európai hagyományairól.
- Nyitott más kultúrák értékeinek megismerésére és befogadására.

Értékelés:

Szöveges értékelés, amely elsősorban a tanulók órai aktivitására, a tantárgyhoz való hozzáállására vonatkozik.